

We vragen te veel van arme mensen

Iemand die gebukt gaat onder een schuldenlast denkt vaak niet meer rationeel. Daarvoor bestaat geen simpele standaardoplossing.

Nathalie van der Zanden

Armoede is een hardnekkig probleem. Ook in Helmond. Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat de langdurige armoede in onze stad (langer dan vier jaar) relatief hoog is. Inzichten vanuit de gedragswetenschap kunnen ons helpen die trend te doorbreken.

In de afgelopen periode hebben we flinke stappen gezet in de bestrijding van armoede. Zo zijn toe-

► **En wat nog het ergste is? Stress van schulden vreet je hersens op!**

lagen verruimd, weten we mensen in armoede steeds beter te vinden en is de samenwerking tussen helpende organisaties verbeterd. En toch, het is niet voldoende om de armoede, die van generatie op generatie wordt overgedragen, een halt toe te roepen.

Neem de schuldenproblematiek. Dat is misschien wel het grootste probleem waar mensen in armoede tegenaan lopen. Het is

ontzettend moeilijk om je daaraan te ontworstelen. En wat nog het ergste is? Stress van schulden vreet je hersens op! Daar zijn we ons als overheid en hulpverleners lang niet altijd van bewust.

De gedragswetenschap heeft die denkpatronen zichtbaar gemaakt. Iemand met schulden heeft nog slechts aandacht voor het hier en nu, verliest het overzicht en heeft geen idee meer wat hoofd- en wat bijzaken zijn, voelt het zelfbeeld afnemen, raakt los van de samenleving en is daardoor vaak niet meer in staat zich op te laden voor een baan. Iemand die bijna letterlijk gebukt gaat onder de last van een schuld, denkt niet meer rationeel en komt tot keuzes waarvan je als buitenstaander denkt: hoe is het mogelijk...

Zoals de aanschaf van een veel te dure televisie, omdat hij denkt er daarmee toch nog een beetje bij te horen. Of het niet meer openen van de post uit angst voor nieuwe rekeningen. Rekeningen – van bedrijven en ook overheidsinstanties – vaak verhoogd met boetes niet tijdig betalen. En met een beetje pech komt iemand dan ook nog in aanraking met wat ik de schuldenfabriek noem: bedenkelijke bedrijven die de vorderingen van een schuldeiser overnemen om er ten koste van de schuldenaar een centje aan te verdienen. Het zijn deze patronen die mensen in de weg staan om uit hun moeilijke situatie te komen.

Misschien vragen wij als overheid wel te veel van mensen. Natuurlijk willen we iedereen zoveel mogelijk zelfredzaam maken. Een nobel streven. Maar soms is het

beter te accepteren dat niet iedereen op elk moment even zelfredzaam kan worden. Omdat iemand te veel heeft meegemaakt. Of gewoon niet de vaardigheden heeft om de bureaucratische paden te bewandelen. In plaats van 'zelfredzaam' kan 'samenredzaam' een beter streven zijn. Als we volharder in onze veel te rationele benadering komen we niet altijd tot oplossingen die de generatiearmoede doorbreken. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid noemt dat de 'grenzen aan het doenvermogen van mensen'.

Als we echt willen helpen,

moeten we meer energie steken in het begrijpen van gedragspatronen. Inzien dat iemand met bijvoorbeeld een lager IQ zich minder makkelijk beweegt in de wereld van de schuldhulpverlening. En dat de dieperliggende hulpvraag niet alleen de concrete schuldsanering is, maar misschien wel een training om laaggeletterdheid te doorbreken. Of de behoefte heeft aan een sportvereniging die besluit de wanbetaler niet te roeyen, maar juist een arm om hem heen slaat. Of aan een school waar leraren zich verantwoordelijk voelen voor het hele wel en wee van kinderen.

► FOTO ANP

Die signaleren dat een kind zonder ontbijt op school komt en een kind gewoon laten meegaan op schoolreisje, ook als de eigen bijdrage niet betaald kan worden.

De Kredietbank Limburg probeert die visie in de praktijk te brengen. En zegt: het eerste wat we moeten doen, is de stress uit de hoofden van mensen halen, dan pas ontstaat een vliegwiel voor vooruitgang op alle levensgebieden. Dat kan alleen door mensen op te zoeken en te onderzoeken wat hun werkelijke, dieperliggende probleem is. Rust creëren door binnen een week een schuldregeling te verzorgen en tegelijkertijd het streven naar een simpele standaardoplossing los te laten. Half januari verscheen een rapport van de Nationale Ombudsman die precies het-

zelfde zegt: verdiep je in de persoonlijke situatie van mensen.

We moeten breder denken. Accepteren dat mensen irrationele keuzes maken en ons daardoor niet uit het veld laten slaan. Elkaar opzoeken en samen om de mensen heen gaan staan die er zelf niet meer uitkomen. Zuinig zijn op de voorzieningen en regelingen die we hebben, maar tegelijkertijd de blik verruimen naar wat echt duurzame oplossingen zijn. Laten we in Helmond een armoedecoalitie sluiten met alle organisaties die daarbij een rol kunnen spelen. Armoede die generatie op generatie wordt overgedragen is hardnekkig, maar kan doorbroken worden.

Nathalie van der Zanden (SP) is wethouder in Helmond.